

Deprem ve Kadın: İstanbul'da Toplumsal Kırılganlıklara Duyarlı Afet Risk Azaltma ve Hazırlık Planlamaları İçin Tespit, Tetkik ve Çözüm Önerileri

Lerna Koharik YANIK

Kadir Has Üniversitesi

Bu projenin amacı olası “büyük” İstanbul depremi risk ve zarar azaltma hazırlık çalışmalarında karar alma süreçleri ile ilgili kamu kurumlarının kurumsal kapasitelerinin toplumsal cinsiyet eksenli toplumsal kırılganlıklara duyarlı bir şekilde iyileştirilmesini sağlayacak bilgi birikimini sağlamaktır. Bu bilgi birikimi olası depremin özellikle kadınlar üzerindeki etkilerini en aza indirecek ve normal hayata geçiş sürecinin hızlandırılmasına katkı sağlayacak şekilde afet dirençliliklerini (resilience) arttıracak şartları oluşturabilecektir. Bu ana amaç ekseninde, bu projenin konusunu konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının olası 'büyük' İstanbul depremi afet riskinin azaltılması ve hazırlık çalışmalarının toplumsal cinsiyet (gender responsive) eksenli toplumsal kırılganlıklara (social vulnerability) duyarlı olarak gerçekleştirilmesine imkan verecek bileşen ve etkenlerin tespitini kesişimsellik (intersectional) yaklaşımıyla yaparak, bu konudaki eksiklerin giderilmesi için afet riski azaltma ve hazırlık çalışmalarını yürütmekle sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları için çözüm önerileri üretmek oluşturacaktır. Böylelikle bu proje toplumsal cinsiyet eksenli toplumsal kırılganlıklara duyarlı afet hazırlıkları için gerekli kamu politikalarına referans noktası olma hedefini taşımaktadır. Bu proje çerçevesinde toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetiminden anlaşılması gereken afetlerin kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkilemesi nedeniyle, afet yönetim plan ve hazırlığı ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerinin bu farklılıkların gözetenek yönetilmesi gereğidir. Proje afetlerin olumsuz etkilerini arttıran üç ana toplumsal kırılganlığı (kadın, sosyo-ekonomik durum, (dış) göç) inceleyecektir.

Önerilen bu proje İstanbul özeline yönelik çıkarım yapabilmek için ilk etapta 2020 yılında Türkiye'de meydana gelmiş iki deprem afetinden (24 Ocak 2020 Elazığ ve 30 Ekim 2020 İzmir depremleri) etkilenmiş afetzedeler ve afet alanında bulunmuş afet ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları (STK)ların afet ve afet sonrası deneyimlerinden?mülakatlar ve odak grup çalışmaları yoluyla-- çıkarımlar yapacak şekilde tasarlanmıştır. Bu ilk etabın bir ayağı da dünyada genel kabul görmüş toplumsal cinsiyet ekseninde toplumsal kırılganlık odaklı afet riski azaltma iyi-uygulamalarının (best-practice) analizi olacaktır. Araştırmanın ikinci etabı ise elde edilen yerel (İzmir ve Elazığ) ve iyi-uygulamaların analizlerinin çıkarımlarının İstanbul özelindeki deprem afet hazırlık ve planlamasını ilgilendiren karar alma süreçleriyle ve İstanbul'daki kırılganlıklarla ne kadar örtüşüp örtüşmediğinin incelenmesi oluşturacaktır. Eş zamanlı olarak yapılacak Kırılganlık(LAR) analizi ise İstanbul'da fiziksel ve toplumsal kırılganlıkları en yüksek olan alanları tespit edecektir.

Odak noktası karar alma süreçleri ve organizasyonel yapı olmasından dolayı bu araştırmanın beslendiği disiplin esas itibariyle siyaset bilimi ve kamu yönetimi olmakla birlikte siyaset bilimine bitişik alanlar olan uluslararası ilişkiler, toplumsal cinsiyet ve afet sosyolojisi alanlarını da içermektedir. Araştırmanın çıktıları uygulama itibariyle afet yönetimi, yerel yönetimler ve kamu yönetimi alanlarıyla ilişkili olsa da, bu araştırma akademik olarak da uluslararası ilişkiler, toplumsal cinsiyet ve afet sosyolojisi literatürüne katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Önerilen bu proje;

- Şimdiye kadar toplumsal öğeleri esas alan kesişimsellik (intersectionality) yaklaşımına fiziksel unsurları entegre etmesi
- Etki itibariyle kamu yönetimi, yerel yönetimler, afet yönetimi alanlarına uygulama imkanı veren bir çıktı sunarken aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği normlarının

siyasa yayılımı (policy diffusion) ekseninde, küreselden yerele geçişini İstanbul özelinde sorunsallaştırarak uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanındaki bilgi birikimine katkıda bulunacak akademik çıktı üretme potansiyeline sahip olması açılarından özgündür.

Proje Prof. Dr. Lerna K. Yanık'ın (Kadir Has Üniversitesi) yürütücülüğünde, Prof. Dr. Dilek Cindoğlu'nun (Kadir Has Üniversitesi) ve Prof. Dr. H. Murat Güvenç'in (Kadir Has Üniversitesi) Dr. Öğr. Gör. Nazan Baechler (Marmara Üniversitesi) araştırmacılığında ve Dr. Öğr. Gör. Karin Şeşetyan'ın (Boğaziçi Üniversitesi) danışmanlığında tamamlanacaktır. Projede 1 doktora sonrası, 3 doktora bursiyeri çalışacaktır. Proje 4 iş paketinden oluşmaktadır. 36 ayda bitirilmesi planlanmaktadır. Nitel ve nicel veriyi, karma yöntemler kullanarak analiz edecektir

Projenin çıktıları çözüm önerilerini içeren proje websitesinde yayınlanacak olan (1) rapor ve raporu özetleyen el kitapçığı, (2) toplumsal kırılganlıkları fiziksel kırılganlıklarla örtüştüren Kırılganlık(LAR) haritası olacaktır. Buna ek olarak (3) en az 2 adet SSCI makale ve (4) bir de kapanış çalıştay yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın; Kadın Araştırmaları; Kadın Temsili; Kadının Güçlendirilmesi; Afet; Afet Sosyolojisi; Afet Risklerinin Azaltılması